

Dolgosan élni a jelent, reménnyel tekinteni a jövőbe

A szerzetesi élet újfajta egyházi jelenléte felé vezető út

Giovanni Dalpiaz OSB Cam

TARTALOM: Általános káptalan: a tervek meghatározásának helye; A szerzetesi közösség rendkívüli jellege; A közösség: az „én”-től a „mi”-ig; A szerzetesi élet nehéze jelene; Kormányzás válság idején; A világiak: munkatársak vagy alkalmazottak?; A szerzetesi élet mint egyházi jelenlét; Zárszó.

Általános káptalan: a tervek meghatározásának helye

Általános káptalanotok – mint a tiétekhez hasonló intézményekben, amelyeknek fontos összetevője a nemzetköziség – elkerülhetetlenül két különféle irányultság között vergődik. Egyrészt az ilyen intézmények egyházban való jelenlétének folytonosságával kapcsolatban nyilvánvaló nehézségek merülnek fel. Az efféle nehézségek elsősorban Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban jelentkeznek. Ott, ahol az intézmény megszületett és virágzásnak indult, most a hivatások hiányát éljük. Ez nálatok látványos létszámbeli csökkenésben mutatkozik meg: 2001 és 2012 között 45%-kal csökkent a nővérek száma, 242 főről 131-re. Más világrészekben is, ahol az Isteni Szeretet Leányai jelen vannak, csökkenés mutatkozik, mégis van egy bizonyos jelenlét. Ebben a történelmileg nehéz időszakban a káptalan feladata, hogy átgondolja a tényeket, és mindenki számára elfogadható irányult állapotot hozzon létre, új tervekkel az intézmény életére nézve.

A „terv” kifejezés viszonylag új fogalom az intézmények szóhasználatában, tartalma azonban annál régebbi. Ha ismert példát keresünk rá, kiindulhatunk Lukács evangéliumából (Lk 14,28–30): „Mert ki az közületek, aki tornyot akar építeni, és nem ül le előbb, hogy kiszámítsa a költségeket, vajon van-e miből befejezni? Nehogy miután az alapot lerakta és nem tudta befejezni, mindenki, aki látja, csúfolni kezdje őt: »Ez az ember elkezdett építeni, de nem tudta befejezni.«” Annak átgondolására vagyunk most itt, hogy a mostani eszközeinkkel képesek vagyunk-e az eddigi intenzitással és sokszínűséggel folytatni munkánkat azokban a tevékenységekben, amelyek születéséhez az intézmény hozzájárult.

A terv nem egy dokumentum csupán – bár szükség van arra, hogy írásba foglaljuk a mindenki számára elfogadható irányokat –, hanem a közös cselekvés módját jelenti, azt, ahogyan az *ént* elhelyezzük a *miben*. A tervnek tehát megvan a közösségi tapasztalatokra jellemző törekvése, és fennáll annak veszélye, hogy a fennkölt megfogalmazás mögött elvész éppen az az értelem és hatékonyság, amelynek nagyságát dicséri. A terv akkor válik élővé, ha mindazok, akiknek életéről szól, készek arra, hogy részt vegyenek benne, és hajlandóak egyéni terveiket a közös tervek fényében szemlélni.

Azt mondhatjuk tehát, hogy a terv egyfajta út, gondolkodási mód, amely konkrét módszereket határoz meg azon célból, hogy láthatóvá és kézzel foghatóvá tegye az Isteni Szeretet Leányai identitásának jelentését az egyház és a társadalom jelen körülményei között.

Amikor tervről beszélek, meg kell említenem a szerzetesi közösségek identitását (vagy „arcát”), és jelenlétüknek, tanúságtételüknek fontosságát a helyi egyházban. Visszatérve az előbb említett példabeszédhez még jobban megérthetjük, mit jelent „tervezni”.

Az evangéliumi szöveg a munka szempontjából két magatartást említ: a torony építésének szándékát, valamint a lehetséges akadályok, a hiányzó eszközök felmérését, amelyek a munka útjában állnak.

A szóban forgó szituáció teljes mértékben megfelel annak, amit görögül a „probléma”, latinul a „proiectum” szóval fejeznek ki, vagyis olyan dolognak, amely ebben az esetben akadályként áll az ember előtt, más kontextusban azonban olyan dolgot is jelölhet, amely védelmet nyújt, vagy éppen megoldandó feladatot tár elénk.

A „terv” számunkra is előttünk álló dolgot jelöl, a jövőt érinti, ugyanakkor szoros összefüggésben áll a jelennel. Olyan cél ez, amelyet igyekszünk, remélünk elérni azáltal, hogy működésbe hozzuk a szükséges eszközöket.

Számunkra tervezni annyit jelent, mint kijelölni az út főbb irányait, meghatározni azokat a tennivalókat, amelyekkel célba érhetünk.

A terv magában foglalja a márt (jelenlegi tevékenységek, értékek, rendelkezésre álló források), a holnapot (az elérni kívánt célt) és így a bevezetésre váró változásokat is, amelyek az elképzelések megvalósításához vezetnek. Ebben az értelemben a terv jövőbeli, mivel jövőre irányuló gondolatokat foglal magában. A tervezés során azonban kapcsolat jön létre aközött, ami már létezik (és emiatt stabilnak, erősnek, nyilvánvalónak látszik), és aközött, ami (remélhetőleg) lesz (és emiatt bizonytalan, határozatlannak látszik).

Ha mélyebben meg szeretnénk ismerni a *tervezés dinamikáját*, bizonyos szakaszokat meg kell különböztetnünk.

Először is létezik egy alany – jelen esetben a szerzetes intézmény, de ugyanez alkalmazható egy-egy közösségre is –, amely kifejezi képességét és szándékát a tervezésre, az elöretekinzésre, a jövőn való gondolkodásra. Ez a képesség nem magától értődő, és egyesekben talán, főleg közösségi szinteken, még vágy sincs rá. A jövő minden bizonnyal szorongást, félelmet kelt, mivel bizonyos jelek bizonytalanságot okoznak bennünk.

Ráadásul olyan időszak áll mögöttünk, amelyben a jövőhöz való hozzáállásunk „laza”, olykor irreálisan optimista volt, így most, akár egy inga, a borúlátás felé lendülünk, és úgy érezzük, kiégtünk.

Hogyan lépünk tehát előre, ha ilyen sok az ismeretlen tényező? Hogyan haladjunk olyan jövő felé, amelyben ennyi bizonytalanság ígérkezik? A tervezés, amennyiben kellő rugalmasság jellemzi, lehetséges választ ad erre a kérdésre. Túl azon ugyanis, hogy elővételezi a kívánt jövőt, a lehetséges ösvények útjelzőjévé is válhat. Ábrázolja a bejárandó utat a jelen elfogadásával, és az esetleges félelmeket is eloszlatja.

Mivel a tervezés azt jelenti, hogy a célok és eszközök tekintetében mindenki számára elfogadható cselekvést határozunk meg, minden tervező tevékenységben két szakaszt különböztethetünk meg: az elméleti tervezés és a megvalósítás fázisát. Az elméleti tervezésben kifejezésre jut a szándék; ha a célra úgy tekintünk, mintha már megvalósult volna, láthatóvá válnak a megvalósítás szakaszai. Az elméleti tervezésben szembesülünk a realitással, ezzel egyidejűleg olyan lépések után kutatunk, amelyek lehetővé teszik, hogy megváltoztassuk azt, vagy átlépünk annak korlátain. A tervezés már elméleti szakaszában is dinamikus, mivel energiákat hoz működésbe, irányt ad a cselekvésnek, meghatározza a munka menetét. A megvalósítás szakaszában az elméleti tervezés konkrétan találkozik a realitással. A megvalósítás az ötletek cselekvésbe való fordítását jelenti, amelyet a személyes és/vagy közösségi elköteleződés valamely formája tesz lehetővé. Ez egyértelmű, de gyakran elfeledett igazság. A tervek azoknak az embereknek a lábán közlekednek, akik beledják magukat megvalósításukba. Ha bizonyos terveink eredménytelennek bizonyulnak, annak oka lehet a helytelen célkitűzés, az eszközök alábecsülése, sok esetben azonban a szorgalom hiányában kell keresni a probléma nyitját.

Így tehát nem elegendő, hogy a közösségek és/vagy a teljes intézmény (káptalan, tanács stb.) egyet értsenek a tervet illetően, hanem a megvalósításhoz szükség van arra is, hogy minden nővér (vagy legalább a nővérek nyilvánvaló többsége) odaadóan támogassa azt. Az egyetértéssel együtt kell járnia a meggyőződésnek is, amely a motiváció kérdéséhez nyúlik vissza.

A szerzetesi közösség rendkívüli jellege

Szerzetesi közösségekről beszélve gyakran használjuk a család képét: anya, nővérek stb. Természetesen a közösségekben jelen van bizonyos törődés, egymásra figyelés, anyagi javakban való osztozás, amelyek a családra emlékeztetnek; a közösségben azonban általában nincs jelen ugyanaz az érzelmi melegség és erő, amely a családot jellemzi. A különbség, amely a szerzetesi közösséget rendkívülivé teszi, abban áll, hogy nem érzelmi kötődéseken alapul, és önmagában céljai sem ebben állnak.

A közösség olyan személyek összessége, akiket egy másik Személy hívott meg. Mindnyájan azért léptünk be, azért változtattuk meg élethelyünket, mert

személyes, rejtett történelmünkben egy adott pillanatban, nem a képzeletünk szüleményeként, hanem valóságosan – bár minden esetben csak finoman és kimondhatatlanul – meghallottuk az Úr szavát: „Jöjj, kövess engem!”, és úgy fogadtuk azt, mint létünk új kezdetét. Senki sem kényszerít minket arra, hogy maradjunk, és ha mégis így teszünk, azért tesszük, mert rendíthetetlenül ki akarunk tartani az Úr követésében az alapító személyének és tanításának megfelelően. A közösségen belüli kapcsolatok e mindenkire jellemző felismerés mentén szövődnek. Egyikőtök se választotta a társait, viszont mindnyájukat az Úr választott ki, és így kerültetek egymás közelébe. Ebben áll az együtt maradás objektív nehézsége. A hivatás kegyelme túl gyenge alapnak tűnik ahhoz, hogy összetartsa a közösséget, és elképzelhető, hogy más alapokat keresünk anélkül, hogy észrevennénk azok alattomos gyengeségét és törekenységét. Amikor közösségbe léptünk, az önmagunk és mások feletti uralkodás sok lehetőségéről lemondunk, átadva azt a közösségnek, az előljárónak, az intézménynek. Többé nem mi magunk tartjuk kézben életünket, ez pedig a mai világ számára meglehetősen botrányos dolog. Abban, hogy lemondunk életünk kézben tartásáról, benne foglaltatik az is, hogy nem saját céljainknak megfelelően tervezgetjük életünket, hanem elfogadjuk, hogy céljainkat mások vagy a másokkal közösen hozott döntések határozzák meg. Ez érvényes az önmagukban pozitív célokra is. Attól még nem lesz jó egy döntés, hogy képesek vagyunk aszerint cselekedni. Attól a pillanattól kezdve, hogy egy közösséghez csatlakozom, elfogadom, hogy a többiek is beleszólhatnak az életemmel kapcsolatos tervekbe.

A közösség: az „én”-től a „mi”-ig

Tudatában vagyok mindannak a nehézségnek és ellenállásnak, amelyet ez a látásmód okoz. Ha azonban nem történik meg az *én* világos és tudatos visszavonulása annak érdekében, hogy helyet adjon a *minek*, a tervek erőtlenekek maradnak, és legjobb esetben is megállnak a jó ötletek szintjén. Annak érdekében, hogy megvalósuljon az *én* és a *mi* szövetsége, és hogy a kettő együttműködése ne váljon erőltetetté és megkeseredetté, szükség van bizonyos feltételekre. Már beszéltem a belső motivációról, amely arra készítet minket, hogy lemondjunk az élet döntéseit illető szabadság teljes, autonóm gyakorlásáról.

Az *én* és a *mi* találkozását úgyszintén megkönnyíti, ha felismerjük és tudatosítjuk az egyének közti köteléket, vagyis összekötő elvet. Ez mindenekelőtt az Úr hívásában áll, de hozzá tartozik az életszentségre való törekvés is. Ha az *én* elfogadja a *mitől* az új spirituális formát és életstílust, azt nem passzívan teszi. Az új identitás befogadásának mindig nyitott kell lennie a további gazdagodásra, tökéletesedésre, ezért úgymond folyamatossá kell válnia. Nem elég egyszerűen befogadni egy továbbadott, örökölt identitást, hanem a saját, egyéni adottságok szerint kell azt bensővé tenni. Következésképpen minden egyes nővértárs kiemeli azon személyiségjegyek egyikét – hol egyiket, hol másikat –, amelyeket az intézmény hagyománya őriz. A magunkba zárkózást

jelentő szubjektivitás mellett tehát felfedezhetjük annak pozitív vonását is. Egy néhány évvel ezelőtti, fiatal szerzetesek közt kiosztott kérdőívben az egyik válaszadó meglehetősen éleslátással fejezte ki saját szubjektív valósága megőrzésének igényét: „Úgy érzem – de ez talán olyan dolog, amit újra át kell gondolnom –, hogy bizonyos területeken fontos, hogy a maga eredetiségében éljem az életemet... Úgy értem, vajon lesz-e személyes, egyedi utam, amely az én sajátom, amelyben megélhetem saját megszenteltségemet? Mert úgy érzem, fontos, hogy növekedjem ennek személyességében, egyediségében” (húszéves szerzetesnövendék). Ez a látásmód abból a tudatosságból fakad, hogy az *én* őriz bizonyos ajándékokat, talentumokat, karizmákat, amelyeket fontos felelősségteljesen értékelnünk akkor is, ha a megszentelt életet választjuk. Ez a gondolat manapság sokkal nagyobb jelentőséggel bír, mint korábban. A szerzetesi elköteleződéssel járó tudatos önkorlátozás mélyre ható, de nem mindenre kiterjedő beleszólási lehetőséget enged a közösségnek. A két pólus által meghatározott identitás tehát egyensúlyba állítja az *én* és a *mi* aspektusát, amely képes arra, hogy felülmúlja az egyéniségeket anélkül, hogy megsemmisítené azokat, hogy a közösség vagy tartomány ne csak az egyes szerzetesekből vont matematikai átlagból álljon.

E tekintetben ugyancsak fontos az emlékezet ébren tartására való készség, amely őrzi az intézmény időbeli jelenlétének emberi és lelki szinten bekövetkezett eseményeinek történetét. A közös, tovább adott emlékezet fontos szövetét képezi a személyek és közösségek közötti kapcsolatoknak. A közelmúltban előforduló tipikus hanyagságokban egyfajta naivitás mutatkozik meg az intézményen belüli kapcsolatok szervezését illetően, vagy pedig egyszerűen a múlt úgy jelenik meg, mint akadály, mint az újdonság kibontakozásának hátráltatója.

A harmadik dolog, amely erősíti az *én* és a *mi* közötti köteléket, nem más, mint a részvétel, az információ áramlása a nővérek között és a közösségen belül. Amennyiben a tudás hatalom, a közös tudás a romlás ellenszere, és a kölcsönös felelősség elősegítője. A megbízható, helyes, nyílt információ elveszi a talajt a zúgolódástól, a rejtett pletykáktól.

A szerzetesi élet nehéz jelene

Ha a spirituális identitás szempontjából a szerzetesi közösség stabil valóságának bizonyul, amely mélyen az egyház életében gyökerezik, egész más a helyzet a szervezés, a pasztorális tevékenységek mindennapi, konkrét kibontakozásának szempontjából nézve.

Szélsőségesen eltérő közösségmodelleket láthatunk: léteznek olyan közösségek, amelyek mélyen gyökeret eresztenek az adott területen, mint például azok a közösségek, amelyek monasztikus klauzúrában élnek; másrésztől láthatunk olyanokat is, amelyek kis létszámú, rugalmas, aktív életet élnek, úgymint a karitatív tevékenységnek, a lelkipásztorkodásnak, oktatásnak szentelt intézmények. E tekintetben a szerzetesi élet valóban sokféle és szerteágazó,

bár a női rendekben ez a sokféleség csak nemrégiben indult útnak. Tulajdonképpen azt mondhatjuk, hogy – legalábbis ami Európát és Észak-Amerikát illeti – a 19. század második felében jelentkezett először nem monasztikus női szerzetesi jelenlét. Az úgynevezett „aktív életet” élő kongregációk révén terjedt el futótűzként egy évszázad leforgása alatt rengeteg közösség, apostoli tevékenység, jelenlét, amelyek karizmájukat és működésüket tekintve gyakran nagyon hasonlóak voltak. Ez a folyamat, amelyet oly sokáig bőven árasztottak el a hivatások, az 1970-es években kezdett lassulni: növekedés helyébe visszaesés, terjedés helyébe csökkenés lépett. Ahol korábban újabb és újabb közösségek alakultak, ott most több házat be kellett zárni.

A 20. század nagy részében, ha valaki belépett egy szerzetesi intézménybe, dinamikusan növekedő, terjedő közösségbe illeszkedett. A jövő rengeteg kezdeményezéssel, pasztorális lehetőséggel, újdonsággal kecsegtetett. A nővértársakra tekintve azt mondhatta az illető: most „többek” vagyunk, mint tegnap voltunk, de „kevesebbek” vagyunk, mint akik holnap leszünk. Az utóbbi időben a helyzet visszajára fordult: ma „kevesebbek” vagyunk, mint akik tegnap voltunk, de „többek” vagyunk, mint akik holnap leszünk. Egyre kevesebb erőt érzünk magunkban, tapasztaljuk, milyen éles a kontraszt a felénk támasztott igények (már meglévő apostoli tevékenységeink, lelki és karitatív szükségletek stb., amelyeket magunk körül látunk), és egyre csökkenő válaszadó készségünk között.

A köznyelvben a jövő többnyire majdhogynem a remény, a megújulás, a megvalósítás szinonimája. De milyen jövő az, amelyben bezárásokra, átszervezésekre, előregedésre, egyszóval hanyatlásra kell számítani? Ebből szinte magától merül fel egy másik kérdés: mi értelme van tervezni, ha mindaz, amit bekövetkezni látunk, a jelenleginél szegényebbnek, szürkébbnek, nehezebbnek tűnik?

A szerzetesi élet természetesen kevésbé vonzó ott, ahol egykor nagyon vonzó volt, vagyis Európában és Észak-Amerikában. Ez a szekularizációnak köszönhető, amelynek következtében a vallásosság a szőnyeg szélére kerül, mivel élesen szétválik a spiritualitás és az egyházi intézményeknek tulajdonított vezetői, kísérői funkció. Más szóval az egyház mint intézmény veszít hitelességéből. A szekularizáció kijelenti, hogy lehetünk hívő keresztények anélkül is, hogy az egyházhoz tartoznánk.

Minden rendelkezésünkre álló jel arra utal, hogy azokon a helyeken, ahol a szerzetesi élet – ahogy azt megismertük – létrejött, szerveződött és elterjedt, most gyors hanyatláson megy keresztül. Ez nem azt jelenti, hogy eltűnőben lenne a szerzetesi hivatás mint olyan, hogy ne lennének többé emberek, akikben vágy éled az Úr Jézussal való mély azonosulásra. A hanyatlás annak tudható be, hogy a társadalom egészében csökken azoknak a katolikusoknak száma, akik számára fontos az egyházhoz való tartozás, illetve hogy a fiatalokban egyre nagyobb bizonytalanság él a végleges elköteleződéssel szemben, bár a vallás iránt egyre jobban érdeklődnek.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a szerzetesi élet egyik szakasza most véget ér, ahogy arra láthattunk már példákat az egyháztörténelemben. Ebből azonban nem lenne helyes azt a következtetést levonnunk, hogy a szerzetes-

ség egy az egyben meg fog szűnni, vagy hogy a jövőben ne találná meg szerveződésének újfajta lehetséges módjait. Már csak azért sem, mert a világ más részein (Afrikában, Ázsiában, Latin-Amerikában) a keresztény közösségek rendkívül élők. Megtérések révén növekednek, sok új hivatás születik, a szerzetesek keresik saját identitásukat, mint az evangélium hirdetésének kötelezettségét a különféle kultúrák sajátos gondolkodásmódja szerint, amely olykor egész mélyrehatóan eltér az európai és észak-amerikai gondolkodástól. Olyan dinamizmus ez, amelyet a szerzetesi intézmények az új alapítások révén ismertek meg, és egy-egy kongregáció vezetősége gyakran arra kényszerül, hogy egymástól egészen eltérő valóságok között kormányozzon. Európában gyakran van szükség arra, hogy szembenézzünk a szerzetesi jelenlét csökkenésével, a közösségek elöregedésével, az apostoli tevékenységek elhalásával, míg Afrikában, Ázsiában vagy Latin-Amerikában inkább az okoz problémát, hogy megtaláljuk az új alapításokhoz szükséges anyagi forrásokat, megfelelő szerkezeti formákat hozunk létre, és hagyományt alkossunk ott, ahol az egyházi jelenlét még viszonylag új keletűnek számít.

Kormányzás válság idején

Míg nem is olyan régen a szerzetesi intézmények kormányzásának egyik legfőbb gondja kimerült a növekedéssel, a terjedéssel kapcsolatos kérdésekben – mivel rengeteg új lehetőség közül kellett választani –, ma a feladat inkább abban áll, hogy kezeljük a csökkenést, ellensúlyozzuk a csalódottságot, a kétértelműségeket, amelyek abból az érzésből fakadnak, hogy nincs már mit tenni.

Feltehetjük tehát a kérdést: lehetséges-e ellenállnunk annak, hogy a folyamatban lévő krízis maga alá temessen minket? Milyen esetleges pozitív lehetőségek forrásoznak ebből a krízisből?

Először is meg kell szabadulnunk egy – gyakran rejtett, de tudat alatt nagyon is eleven – félreértéstől. A hivatások hiányát nem lehet egy az egyben úgy értelmezni, mint az intézmény hibáját: azért nincsenek hivatások, mert elvesztettük az eredeti karizma jellegzetességét, vagy mert a növendéknevelők nem állnak a helyzet magaslatán. A hivatások válságát sem foghatjuk fel úgy, mint az intézmény lelki hanyatlásának gyümölcsét (mint ahogy a hivatások virágzása is történhet súlyos lelkiségi gondokkal egyidejűleg, ahogy azt némely közelmúltban történt eseményből is láthatjuk). A hivatások „mennyisége” és a lelki élet minősége között természetesen sok összefüggés van, mégse tehetünk egyenlőséjelet a kettő közé, és nem kezelhetjük őket úgy, mint egyazon érme két oldalát.

E félreértésnek van egy még rejtettebb oldala. Számunkra az új hivatások sokszor a gyermekek pótlását jelentik. A szüzesség kegyelmével természetesen lemondunk arról, hogy saját utódaink szülessenek. A jövő és a folytonosság iránti szomjúságot azonban, amely a szívünk mélyébe van vésve és életünk részét képezi, valójában az új hivatásokkal csillapítjuk, vagy csillapítanánk, ha lehetne.

A szeretet tanúságtétele kétségkívül abból a mély vágyból fakad, hogy az Úr Jézust kövessük, és őt szolgáljuk azokban az emberekben, akik segítségünket, odaadásunkat kérik. Az apostoli tevékenység fáradtsága azonban könnyebbnek bizonyul, ha azt látjuk, hogy mindaz, amit teszünk, magában őrzi a folytonosság reményét: amit teszek, nem ér véget velem, hanem látom, hogy mások folytatni fogják. A hivatások hiánya alapjaiban rendíti meg lelkesedésünknek ezt a támasztékát. Ez a tény egyrészt erőt von meg tőlünk, másrészt azonban úgy is tekinthetünk rá, mint felhívásra, hogy az evangélium szellemében megtisztítsuk motivációnkat, és hűségesen lássuk el feladatainkat, meg nem feledkezve arról, hogy haszontalan szolgálak vagyunk csupán.

Fogadalomtételünkör az Úr nem ígért nekünk folytonosságot, sőt, a szüzességben magunkhoz öleltük a szegénységet, amely magában foglalja a saját életünk folytonosságáról való lemondást is. Egész jövőnket maradéktalanul Isten kezébe helyeztük. Természetesen nem esik jól arra gondolnunk, hogy a hivatások hiánya miatt annyi önmagában jó dolog meg fog szűnni, ez azonban nem ment fel minket az alól, hogy jelen helyzetünkben kitarassunk.

Arra van tehát szükség, hogy a jövőre vonatkozó terveinket összekössük a jelen valóság iránti éber figyelemmel, megőrizve az egyensúlyt az elképzelések és a bölcs realizmus között. Nem engedhetjük meg, hogy az újragondolás szükségességének ürügyén lanyhuljon odaadottságunk, de tekintettel kell lennünk a nővérek valós teherbírására is. Más szóval fel kell tennünk magunknak a kérdést: mi az a maximális jó, amit ma megtehetünk a rendelkezésre álló emberi és lelki források segítségével?

A közösségeknek a lehető legtöbb jó meghatározásával kell figyelmüket az egyházi jelenlétükre vonatkozó kérdésre irányítaniuk, és felismerniük, hogy az, amit megtehetnek, egyenlő arányban van-e a forrásokkal és az elvárásokkal. Ha egy közösség kevésnek érzi magát egy feladathoz, azt jobb elismerni, mint makacsul tagadni azt, ami nyilvánvaló.

Ebben a mérlegelésben, amely egyszerre magában hordja a valóság értékelését és a különböző lehetőségek közti választást, fontos szerepük van azoknak a nővéreknek, akik különféle címeken a vezetés szolgálatát gyakorolják.

Először is a szeretet józanságával fel kell mérniük, mely emberi erőforrásokra érdemes számítani. A megöregedés nem valami hiba, az idő múlásával azonban elkerülhetetlenül csökken a fizikai és szellemi erő. Ha ezt nem vesszük figyelembe, az igen is hiba. Újra kell gondolni az időbeosztást, az életritmust, a munkafajtákat, és a személyes adottságoknak megfelelően alakítani azokat.

A személyekre való odafigyeléssel kapcsolatban kiemelnék egy szempontot, amelynek gyakran nem szentelünk elegendő figyelmet: ez pedig a motiváció kérdése. Az átlagos élettartam napjainkban megnőtt, mivel egyrészt jelentősen csökkent – majdhogynem megszűnt – a csecsemőhalandóság, másrészt javultak az egészségügyi körülmények, megnövekedett a gazdasági jólét. Ötven évvel ezelőtt a várható átlagos élettartam a születéskor hatvan év körülre volt tehető, most pedig nyolcvan körül mozog. Nemcsak tovább élünk, hanem gyors, állandóan változó világban élünk. Ilyen kitágult időben, ilyen társadalmi körülmények között, ahol úgy tűnik, semmi sem igazán vég-

leges, ahol bármi megváltoztatható, mennyi esély van arra, hogy a szerzetesi intézménybe való belépéskor fennálló motivációk, az életmód és a lelki élet megélési formái egész életen át változatlanok maradjanak? Talán ezek nem kopnak el az idő múlásával? Nem lehet, hogy az apró elégedetlenségek, amelyek önmagukban nem bírnak nagy jelentőséggel, időben előrehaladva fárasztó teherré válnak?

Természetesen minden hiteles hivatás mélyén az Úr Jézus követése iránti vágy áll, amely időben állandó marad, napi szintű megélésének és kifejezésének módja azonban változik. Még a legszentebb dolgokkal is megtörténhet, hogy egyre kevesebb figyelmet szentelünk nekik.

Nem arra van szükség, hogy megsokszorozzuk a buzdításokat, hanem inkább arra, hogy a szerzetesek szívére beszéljünk, hogy saját életünk példájával tegyünk tanúságot, hogy a személyes imában, Isten ígéjének tanulmányozásában, az egyház tanításának hallgatásában való kitartásra buzdítsunk. Ezek a mindennapi apró gesztusok is segítenek abban, hogy megőrizzük éberségünket, és ellensúlyozzuk a lelki fáradtságot, azt a csüggedést, amely napról napra oltja ki a szerzetesi élet iránti lelkesedést és örömet.

A világiak: munkatársak vagy alkalmazottak?

A hivatások csökkenéséből fakadó egyik következmény, hogy gyakorlatilag lehetetlenné vált kizárólag az intézmény erőforrásaira építve fenntartani az apostoli tevékenységet. Néhány évtized leforgása alatt a világiak jelenléte természetessé és elterjedté vált intézményeinkben. A feljük való megnyílás sok esetben inkább szükségből, mint szabad választásból fakadt. Úgy is mondhatnánk, hogy ha a körülmények nem kényszerítették volna az intézményeket efféle változtatásra, akkor minden maradt volna a régiben. Innen a korlát, amelyet nehéz átlépni: a világi munkatársak elsősorban beosztottak. Természetesen magukra vehetik a kongregáció értékeit és apostoli céljait, és így bizonyos értelemben munkatárssá válnak, a dolgok mélyén azonban megmarad az aszimmetria.

A szerzetesi intézmény így mintegy vállalattá alakul, és mint ilyen kénytelen a vállalati logikát alkalmazni: szolgáltatásokért cserébe anyagi juttatást követel.

E területen némely intézmény igyekezett szorosabban bevonni a világiakat a vezetésbe, mások inkább a szerzetesek kezében tartották az apostoli tevékenységek irányítását, hangsúlyozva ezzel a szerepek szétválasztását. Nehéz lenne megállapítani, a kettő közül hosszú távon melyik megoldás eredményesebb.

A nagyobb együttműködést szorgalmazó megoldásokra való átállás se tűnik egyszerűnek, mivel azok nemcsak mindkét fél részéről igényelnek rugalmasságot, hanem azt is feltételezik, hogy a szerzetesi intézmény tagjai képesek legyenek magukra öltetni az együttműködés lelkületét. Az alárendeltségtől az együttműködésig vezető út nem könnyű, mindenekelőtt mivel mi ma-

gunk kevésbé tudunk együttműködni közösségeinken belül, viszont olyan távlatokat nyit, amelyek energiát szabadítanak fel, a világiakkal való újfajta kapcsolatot jelöl ki, nem egyszerűen csak a hivatások miatti válság okozta lyukakat tömke di be. Az efféle együttműködés létrejöttéhez szükséges egyik fontos elem a karizma megosztása, a közös lelkiség, az életszentség közös példaképei.

A szerzetesi élet mint egyházi jelenlét

Végül hadd szóljunk egy olyan szempontról, amely talán kevés figyelmet kap közösségeinkben, a szerzetesi élet jövőjének szempontjából azonban alapvető fontossággal bír: ez pedig a helyi egyházzal való kapcsolat. Ennek jelentését gyakran a pasztorációs együttműködésre, vagy valamely plébániai tevékenység irányítására korlátozzuk. De maga a szerzetesség az, ami ajándék az egyház számára, amely alatt természetesen az egész egyház értendő, elsősorban mégis az a helyi egyház, amelyhez az adott közösség kapcsolódik. A figyelem középpontjában a küldetésnek, az apostoli tanúságtételnek kellene állnia, és arra kellene indítania a közösséget, hogy befogadóvá váljon (a lelki és karitatív szolgáltatások tekintetében), és az adott területen tudja hirdetni, tanúsítani az örömhírt.

Ezen felül a helyi egyházhoz való tartozás nemcsak abban áll, hogy megjelenünk bizonyos összejöveteleken, hanem abban is, hogy készségesen részt veszünk a közös gondolkodásban, hozzátéve saját lelki érzékenységünket, azt a tudást, amely hagyományunkból forrásozik.

A pasztorációban is adódnak határok, amelyeket nekünk, szerzeteseknek módunkban áll átlépnünk, mert felismerjük ezeket a megkülönböztetés képességével, amely a párbeszéd és a közös munka jó gyümölcse.

Zárszó

A szerzetesi élet a kezdetektől fogva az örökkévalóról tesz tanúságot. Jelen világunkban, amely elveszítette az örökkévalóság látókörét, a szerzetességnek lehetősége nyílik arra, hogy ezt a tanúságtételt a mai világ embere számára újfajta módon végezze.

Arra vagyunk hivatottak, hogy az örökkévalóról, vagyis Isten hűségéről tegyünk tanúságot („irgalma örökkévaló”), és képesek legyünk átlátni a múlandó dolgok keretein, még ha azok olykor meglepnek, megijesztenek is minket, né tán csüggedést keltenek bennünk, mert nem fogjuk fel mulandó jellegüket.

Minden kornak megvannak a maga nehézségei. Nincs sok értelme annak, hogy a múlt iránti nosztalgiával, annak idealizálásával elmeneküljünk a jelen nehézségeitől. Az Úr éppen ezekben az időkben hív minket arra, hogy tanú-

ságot tegyünk róla. Természetesen a változások áradatában, amelyek nyilvánvalóan gyengítenek minket, tudatába kerülünk közösségeink és apostoli tevékenységeink törékenységeinek. Bár a szerzetesség egykor létesítményeivel, intézményeivel, számos közösségével biztonságot sugárzott elsősorban saját tagjai, másodsorban az egyházi közösség felé, most gyengének, olykor bizonytalannak, elveszettnek látszik. Egyesek számára úgy tűnhet, mindennek vége, és a két emmauszi tanítványhoz hasonlóan mi magunk is múlt időben beszélünk reményeinkről. Reméltük, hogy a változások, az újítások ismét virágzáshoz vezetnek, mégis, mintha a tél közepén járnánk. Vészjósló prófétai hangok riogatnak minket. Éppen ezért van itt az ideje annak, hogy hallgassuk az Úr szavát, engedjük, hogy megtanítson minket, hogy új, okos, lelki módon tekintsünk a helyzetre.

Ez a mostani időszak, amelyben a szerzetesség egy szakasz végét éli, hosszú éjszakának tűnhet. Mint tudjuk, az éjszakában megnövekszenek a félelmek és a szorongások. Mindez teljesen emberi és érthető. Azok azonban, akik hivataluk révén arra hivatottak, hogy az intézménynek irányt szabjanak, hogy bizonyos mértékig vezessék és irányítsák nővértársaikat, nem rekedhetnek meg azon a szinten, hogy ismételtetik és másokra is kiterjesztik félelmeiket. Minden bizonnyal időnként úgy tűnhet, hogy az éjszaka sosem ér véget, és nehezünkre esik derűsen, bizalommal tekinteni a jövő felé. Úgy tűnik, már minden eldőlt, és többé nincs mit tenni.

Miközben azt hajtogatjuk, hogy nincs választásunk, nem vesszük észre, hogy ezzel megtagadjuk önmagunktól a reményt. A remény nem alaptalan optimizmus, nem a jobb jövő idealizált képébe vetett hit. A remény azoknak az erénye, akik az Úrra bízzák magukat, és hallgatják tanítását. A remény lángra lobbantja a szívet, akárcsak a két emmauszi tanítványét.

A remény a feltámadt Krisztus ajándéka. Az asszonyok hajnalban pillantják meg az üres sírt, amikor az éjszaka még nem ért teljesen véget. A hajnal a feltámadás ideje. Nincs halál azok számára, akik hisznek a feltámadt Krisztusban, csak az élet ígérete és reménye.

Talán a remény ápolása a legrejtettebb és legfontosabb feladat, amelyre ti most hivatottak vagytok. A reményt ápolni annyit jelent, mint hinni abban, hogy Krisztus valóban feltámadt, hogy a halál, minden halál nem más, mint átmenet az életbe. A reményt ápolni tehát annyit jelent, mint önmegtagadással és belső egyensúllyal kitartani az apostoli elkötelezettségekben, tudva azt, hogy akik könnyek közt vetnek, majd ujjongva aratnak. Valaki vet, és ezzel egyidejűleg valaki más arat, az Isten terve szerinti alkalmas időben és módon.

(Karsai Nóra Mária fordítása)

FORRÁS: Az Isteni Szeretet Leányai szerzetesi kongregáció (FDC) Grottaferrában tartott általános káptalanján 2013. július 18-án elhangzott előadás.

Az E-szerzetes a Gratuitas Szerzetesteológiai Intézet
ingyenes, digitális, tudományos folyóirata.

